

722.

Na osnovu člana 37 stav 5 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07), uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo zdravlja donijelo je

P R A V I L N I K
O BLIŽIM ZAHTJEVIMA KOJE U POGLEDU BEZBJEDNOSTI TREBA DA
ISPUNJAVA PRIRODNA MINERALNA, STONA I IZVORSKA VODA ZA PIĆE *

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se bliži zahtjevi koje u pogledu bezbjednosti treba da ispunjava prirodna mineralna, stona i izvorska voda za piće (u daljem tekstu: izvorska voda).

Član 2

Odredbe ovog pravilnika ne primjenjuju se na:

- 1) vode koje su medicinski proizvodi;
- 2) prirodne mineralne vode koje se koriste na izvoru u ljekovite svrhe u termalnim i hidromineralnim objektima.

Član 3

Zahtjevi iz člana 1 ovog pravilnika odnose se na:

- 1) geološka i hidrološka istraživanja;
- 2) fizička, hemijska, fizičko-hemijska i senzorska svojstva i sastav;
- 3) mikrobiološke kriterijume;
- 4) dozvoljene tehnološke postupke obrade;
- 5) analitičke metode;
- 6) dodatne zahtjeve označavanja.

Član 4

Prirodna mineralna, stona i izvorska voda stavljaju se na tržište u originalnom pakovanju.

Ambalaža koja se koristi za pakovanje vode iz stava 1 ovog člana treba da je opremljena zatvaračima koji su napravljeni (osmišljeni) tako da sprječavaju bilo kakvu mogućnost zagađenja ili kontaminacije.

Član 5

Na tržište Crne Gore pod nazivom "prirodna mineralna voda" i "izvorska voda" može da se stavi voda za koju je sproveden postupak priznavanja prirodne mineralne i izvorske vode, kao i voda koja je priznata od nadležnog organa države članice Evropske unije.

Član 6

Prirodna mineralna, stona i izvorska voda treba da na omotu, pakovanju, sudu ili naljepnici (etiketi) sadrži informacije koje su u skladu sa odredbama ovog pravilnika i posebnim propisom kojim je uređeno pružanje informacija potrošačima o hrani.

Član 7

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:

- 1) **izvor** je prirodno pojavljivanje podzemne vode na površini ili zahvat podzemne vode iz jednog ili više bušenih bunara;
- 2) **vodozahvat** je podpovršinski sloj ili slojevi stijena ili drugih geoloških naslaga dovoljne propustljivosti da omogućava znatan protok podzemne vode ili zahvatanje znatnih količina podzemne vode;
- 3) **izdašnost izvora (protok vode na izvoru)** podrazumijeva maksimalnu izdašnost utvrđenu na osnovu ispitivanja u sušnom periodu.

II. PRIRODNA MINERALNA VODA

Član 8

Prirodna mineralna voda je mikrobiološki zdravstveno ispravna voda koja potiče iz podzemnog vodozahvata i izvire iz jednog ili više prirodnih ili bušenih izvora-bunara.

Prirodna mineralna voda razlikuje se od vode za ljudsku potrošnju po svojoj prirodi karakterističnoj po sadržaju i količini određenih mineralnih materija, elemenata u tragovima ili drugih supstanci i, po potrebi, određenim fiziološkim svojstvima, kao i po svojoj izvornoj čistoći, pri čemu su ove karakteristike sačuvane zbog podzemnog porijekla koje je zaštićeno od svih rizika zagađenja.

Član 9

Karakteristike iz člana 8 ovog pravilnika, koje prirodnoj mineralnoj vodi mogu dati svojstva povoljna za zdravlje, treba da budu procijenjene:

1) sa sljedećih aspekata:

- geološkog i hidrološkog;
- fizičkog, hemijskog i fizičko-hemijskog;
- mikrobiološkog; i
- po potrebi, farmakološkog, fiziološkog i kliničkog;

2) u skladu sa zahtjevima i kriterijumima koji su dati u Prilogu 1, koji je sastavni dio ovog pravilnika;

3) u skladu sa odobrenim naučnim metodama.

Sastav, temperatura i druge bitne karakteristike prirodne mineralne vode treba da ostanu stabilne unutar granica prirodnih promjena i na njih ne treba da utiču moguće oscilacije izdašnosti izvora, odnosno protoka vode.

Član 10

U prirodnoj mineralnoj vodi rizik za zdravlje mogu da predstavljaju i prirodno prisutne materije koje nijesu rezultat zagađenja na izvoru.

Spisak (lista) materija iz stava 1 ovog člana i njihove maksimalno dozvoljene koncentracije (u daljem tekstu: MDK) u vrijeme punjenja vode u ambalažu, kao i vode koja se nalazi na tržištu, date su u Prilogu 2 (Tabela 1), koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Tačnost/istinitost, preciznost i granica detekcije analitičkih metoda ispitivanih materija iz stava 2 ovog člana, date su u Prilogu 2 (Tabela 3) ovog pravilnika.

Član 11

Gazirana prirodna mineralna voda je voda koja pri stabilnim uslovima temperature i protoka na izvoru ili nakon punjenja u ambalažu spontano i na jasno vidljiv način otpušta ugljen dioksid (u daljem tekstu: CO₂).

Gazirana prirodna mineralna voda dijeli se u tri kategorije, i to:

1) »Prirodno gazirana prirodna mineralna voda« označava vodu koja sadrži CO₂ iz izvora, nakon pretakanja ukoliko postoji, a flaširanje je isto kao na izvoru, uzimajući u obzir gdje je to moguće ponovno ubacivanje određene količine CO₂ iz istog podzemnog sloja vode ili ležišta koja je ekvivalentna količini oslobođenoj u toku tih aktivnosti uz uobičajene tehničke tolerancije;

2) »Prirodna mineralna voda sa povećanom količinom ugljen dioksida iz izvora« je voda čiji je sadržaj CO₂, koji je porijeklom iz vodozahvata, nakon pretakanja, ako se isto sprovodi i nakon punjenja u ambalažu, veći od sadržaja CO₂ utvrđenog na izvoru;

3) »Gazirana prirodna mineralna voda« je voda kojoj je dodat CO₂ koji nije porijeklom iz vodozahvata iz kojeg dolazi voda.

Član 12

Prirodna mineralna voda u stanju u kome se nalazi na izvoru, ne može da bude podvrgnuta bilo kakvoj obradi ili tehnološkom postupku.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, u mjeri u kojoj se sastav vode ne mijenja u pogledu osnovnih sastojaka koji određuju karakteristike vode, prirodna mineralna voda može da bude podvrgnuta:

1) izdvajanju nestabilnih elemenata, kao što su jedinjenja gvožđa i sumpora, filtracijom ili dekantovanjem, uz mogućnost prethodne oksidacije;

2) izdvajanju jedinjenja gvožđa, mangana, sumpora i arsena iz određenih prirodnih mineralnih voda, obradom pomoću vazduha obogaćenog ozonom;

3) uklanjanju fluorida aktivnim aluminijum oksidom;

4) uklanjanju nepoželjnih sastojaka koji nijesu navedeni u tač. 1 ili 2 ovog stava;

5) potpunom ili djelimičnom uklanjanju CO₂, isključivo primjenom fizičkih metoda.

Prirodna mineralna voda podvrgnuta obradi iz stava 2 ovog člana može da se koristi u proizvodnji bezalkoholnih pića.

Član 13

Prilikom obrade prirodne mineralne vode vazduhom obogaćenim ozonom, organ državne uprave nadležan za poslove zdravlja (u daljem tekstu: Ministarstvo) utvrđuje:

1) opravdanost postupka imajući u vidu sastav vode u odnosu na jedinjenja gvožđa, mangana, sumpora i arsena;

2) da li je subjekat u poslovanju s hranom koji primjenjuje takvu obradu preduzeo sve potrebne mjere za osiguranje efikasnosti i bezbjednosti obrade i omogućio sprovođenje kontrole od strane nadležnog organa.

Prilikom obrade prirodnih mineralnih voda vazduhom obogaćenim ozonom treba da budu ispunjeni uslovi, da:

1) ovom obradom ne bude promijenjen fizičko-hemijski sastav prirodne mineralne vode u pogledu karakterističnih sastojaka;

2) prije obrade prirodna mineralna voda zadovoljava mikrobiološke kriterijume propisane ovim pravilnikom;

3) obrada ne dovodi do stvaranja ostataka koncentracija rastvorenog ozona, bromata i/ili bromoforma većih od MDK koji su dati u Prilogu 3, koji je sastavni dio ovog pravilnika, kao ni do stvaranja ostataka koji mogu da budu opasni po zdravlje ljudi.

Član 14

Uklanjanje fluorida iz prirodne mineralne i izvorske vode vrši se aktivnim aluminijum oksidom u skladu sa tehničkim zahtjevima koji su dati u Prilogu 4, koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Član 15

Prirodna mineralna voda, u stanju u kome se nalazi na izvoru, ne može da bude podvrgnuta bilo kakvom dodavanju materija, osim dodavanju ili ponovnom dodavanju CO₂, u smislu člana 12 ovog pravilnika.

Član 16

Ukupan broj mikroorganizama sposobnih za razmnožavanje u prirodnoj mineralnoj vodi na izvoru treba da odgovara njihovom uobičajenom broju, što dokazuje da je izvor zaštićen od bilo kakve kontaminacije.

Ukupan broj mikroorganizama iz stava 1 ovog člana određuje se prema zahtjevima koji su dati u Prilogu 1 (Zahtjevi za mikrobiološka ispitivanja na izvoru, tačka 3) ovog pravilnika.

Uobičajeni broj mikroorganizama iz stava 1 ovog člana podrazumijeva konstantan broj mikroorganizama u prirodnoj mineralnoj vodi na izvoru prije bilo kojeg postupka obrade, čiji se kvalitativan i kvantitativan sastav uzima u obzir u postupku priznavanja prirodne mineralne vode.

Ukupan broj mikroorganizama iz stava 1 ovog člana treba da bude manji od:

- 1) 20 u 1 ml poraslih pri temperaturi 20°C- 22°C u vremenu od 72 sata na agar-agaru ili drugim podlogama koje daju iste rezultate;
- 2) 5 u 1 ml poraslih pri temperaturi od 37°C u vremenu od 24 sata na agar-agaru ili drugim podlogama koje daju iste rezultate.

Vrijednosti iz stava 4 ovog člana smatraju se kao najviše vrijednosti, a ne i MDK.

Član 17

Ukupan broj mikroorganizama sposobnih za razmnožavanje u prirodnoj mineralnoj vodi nakon punjenja u ambalažu ne može da bude veći od:

- 1) 100 u 1 ml poraslih pri temperaturi 20°C - 22°C u vremenu od 72 sata na agar-agaru ili drugim podlogama koje daju iste rezultate;
- 2) 20 u 1 ml poraslih pri temperaturi od 37°C u vremenu od 24 sata na agar-agaru ili drugim podlogama koje daju iste rezultate.

Broj mikroorganizama iz stava 1 ovog člana treba da se odredi u roku od 12 sati nakon punjenja vode u ambalažu, pod uslovom da se voda održava na temperaturi od 4°C ± 1°C tokom navedenog perioda.

Član 18

Prirodna mineralna voda na izvoru i prilikom stavljanja na tržište ne može da sadrži:

- 1) parazite i patogene mikroorganizme;
- 2) bakteriju *Escherichia coli*, druge koliformne bakterije i streptokoke fekalnog porijekla, odnosno enterokoke, u svakom ispitivanom uzorku od 250 ml;
- 3) sulfitoredukujuće sporogene anaerobne bakterije, u bilo kom ispitivanom uzorku od 50 ml;
- 4) bakteriju *Pseudomonas aeruginosa*, u bilo kom ispitivanom uzorku od 250 ml.

Član 19

Nije dozvoljena dezinfekcija bilo kojim sredstvom i dodavanje bakteriostatskih sredstava ili bilo koja druga obrada, koja bi mogla da promijeni broj živih mikroorganizama u prirodnoj mineralnoj vodi.

Prilikom stavljanja prirodne mineralne vode na tržište, povećan (ukupni) broj mikroorganizama sposobnih za razmnožavanje u prirodnoj mineralnoj vodi, može da bude jedino

rezultat normalnog razvoja prirodne mikroflore koju je voda imala na izvoru i, bez obzira na vrijednosti iz čl. 16 i 17 ovog pravilnika, ne znači zagađenje prirodne mineralne vode.

Prirodna mineralna voda ne treba da ima nikakve organoleptičke (senzorske) nedostatke.

Član 20

Oprema za eksploataciju prirodne mineralne, odnosno izvorske vode instalira se tako da se izbjegne svaka mogućnost kontaminacije i da se sačuvaju svojstva koja voda ima na izvoru, tako da:

- 1) izvor ili otvor bude zaštićen od rizika zagađenja;
- 2) slivno područje (zahvat izvora), cijevi i rezervoari budu od materijala pogodnog za vodu i izrađeni tako da spriječe bilo kakvu hemijsku, fizičko-hemijsku ili mikrobiološku promjenu vode;
- 3) oprema za pranje i punjenje vode u ambalažu, ispunjavaju higijenske uslove, a posebno da ambalaža bude obrađena ili proizvedena na način da se izbjegnu negativni efekti po mikrobiološke i hemijske karakteristike prirodne mineralne, odnosno izvorske vode;
- 4) transport prirodne mineralne, odnosno izvorske vode od izvora do punionice se vrši isključivo cjevovodima, koji su izrađeni na način da je onemogućeno bilo kakvo zagađenje;
- 5) transport prirodne mineralne, odnosno izvorske vode se vrši u ambalaži koja je namijenjena za distribuciju do krajnjeg potrošača.

Član 21

Ukoliko se tokom eksploatacije prirodne mineralne vode iz izvora utvrdi da je voda zagađena i da odstupa od mikrobioloških kriterijuma iz Priloga 1 (tačka c) i Priloga 2 (Tabela 1), subjekat u poslovanju s hranom koji eksploatiše i koristi vodu iz izvora, treba da odmah obustavi sve aktivnosti, a posebno proces punjenja vode u ambalažu, dok uzrok zagađenja ne bude otklonjen, a voda ne bude u skladu sa odredbama čl.16 i 17 ovog pravilnika.

Član 22

Naziv pod kojim se prirodna mineralna voda stavlja na tržište je »prirodna mineralna voda«, a u slučaju gazirane prirodne mineralne vode: »prirodno gazirana prirodna mineralna voda«, »prirodna mineralna voda sa povećanom količinom ugljen dioksida iz izvora« ili »gazirana prirodna mineralna voda«.

Nazivu prirodne mineralne vode koja je podvrgnuta nekom od postupaka obrade iz člana 12 ovog pravilnika dodaju se navodi: »potpuno uklonjen ugljen dioksid«, »djelimično uklonjen ugljen dioksid«, ili »voda podvrgnuta odobrenom postupku obrade vazduhom obogaćenim ozonom«, koji se nalaze na etiketi i to u neposrednoj blizini hemijskog sastava karakterističnih anjona i katjona.

Pored podataka propisanih aktom o pružanju informacija o hrani, etiketa na prirodnoj mineralnoj vodi treba da sadrži:

- 1) hemijski sastav karakterističnih anjona i katjona;
- 2) naziv mjesta eksploatacije izvora i naziv izvora;
- 3) informacije o sprovedenim dozvoljenim postupcima obrade.

Član 23

Prilikom označavanja, reklamiranja i prezentacije, odnosno informisanja potrošača, nije dozvoljeno korišćenje trgovačkih naziva, žigova, naziva marki proizvoda, slikovnih prikaza ili

drugih oznaka koje bi mogle da stvore zabunu u vezi sa prirodnom mineralnom vodom, i to za:

1) vodu u ambalaži, koja ne zadovoljava zahtjeve propisane za prirodnu mineralnu vodu i ne može da se označava oznakom »mineralna voda«, »mineral«, »kisjelica« ili bilo kojim drugim izvedenim riječima;

2) prirodnu mineralnu vodu ako upućuju na karakteristike koje ta voda nema, posebno u pogledu njenog porijekla, datuma priznavanja, rezultata ispitivanja ili bilo kojih drugih sličnih podataka u vezi sa garancijom porijekla i sastava.

Član 24

Prirodna mineralna voda sa koncentracijom fluorida većom od 1,5 mg/l treba da u neposrednoj blizini trgovačkog naziva i uočljivim slovima bude označena tvrdnjom »sadrži više od 1,5 mg/l fluorida: nije pogodna za uobičajenu ishranu odojčadi i djece ispod sedam godina života«.

Pod uslovom iz stava 1 ovog člana, na ambalaži u navodu hemijskog sastava karakterističnih anjona i katjona prirodne mineralne vode, navodi se i stvarna količina fluorida u odnosu na fizičko-hemijski sastav karakterističnih anjona i katjona prirodne mineralne vode.

Član 25

Prirodna mineralna voda sa tvrdnjom »podstiče probavu«, »može olakšati hepatobilijarne funkcije« ili sličnih tvrdnji može da se stavi na tržište samo ako je sproveden postupak odobravanja korišćenja tvrdnji i izdato rješenje.

Tvrdnje iz stava 1 ovog člana, kao i druge odgovarajuće tvrdnje za prirodne mineralne vode date su u Prilogu 5, koji je sastavni dio ovog pravilnika i mogu da se koriste pod uslovom da su karakteristike utvrđene na osnovu fizičko-hemijskih i, gdje je potrebno, farmakoloških, fizioloških i kliničkih ispitivanja sprovedenih u skladu sa priznatim naučnim metodama.

III. STONA VODA

Član 26

Stona voda je flaširana voda koja se proizvodi od podzemnih voda za piće, (voda za ljudsku potrošnju i/ili prirodna mineralna i/ili izvorska voda) uz mogućnost dodavanja i/ili smanjivanja jedne ili više dozvoljenih supstanci.

Stona voda treba da ispunjava:

1) mikrobiološke kriterijume navedene u čl. 16 i 17 i Prilogu 2 (Tabela 5) ovog pravilnika;

2) hemijske i indikatorske pokazatelje vode u ambalaži navedene u Prilogu 2 (Tabela 2) ovog pravilnika;

3) uslove za stavljanje vode na tržište u skladu sa članom 20 ovog pravilnika.

Mikrobiološki, hemijski i fizičko-hemijski parametri određuju se u skladu sa Prilogom 2 (tabele 2, 3 i 4) ovog pravilnika.

Član 27

U tehnološkom procesu obrade stona vode može da se koristi:

1) korekcija sadržaja rastvorenih materija u vodi ili njihovo potpuno uklanjanje iz vode;

2) dodavanje neorganskih materija (soli) u vodu, i to:

- natrijum hlorida (NaCl);

- kalcijum hlorida (CaCl₂);

- natrijum karbonata (Na_2CO_3);
- natrijum hidrogenkarbonata (NaHCO_3);
- magnezijum karbonata (MgCO_3);
- natrijum sulfata (Na_2SO_4);
- magnezijum sulfata (MgSO_4);
- natrijum fluorida (NaF); i
- ugljen dioksida (CO_2).

Neorganske materije (soli) koje se dodaju stonjoj vodi, treba da ispunjavaju uslove u skladu sa aktom kojim se uređuje kvalitet neorganskih materija (soli) u proizvodnji hrane.

Član 28

U slučaju primjene postupka obrade stonje vode vazduhom obogaćenim ozonom, obrada ne smije da dovede do stvaranja ostataka koncentracija rastvorenog ozona, bromata i/ili bromoforma većih od MDK koji su dati u Prilogu 3 ovog pravilnika ili do stvaranja ostataka koji mogu da budu opasni po zdravlje ljudi.

Član 29

Naziv pod kojim se stona voda stavlja na tržište je »stona voda«, a u slučaju dodavanja CO_2 , »stona voda s ugljen dioksidom«, »gazirana stona voda«, »soda voda« ili drugi opisni ili uobičajeni naziv.

Stona voda koja sadrži dodate materije tehnološke obrade može da bude označena navodom »sadrži...mg/l dodatog...«, a ako je u stonu vodu dodato više različitih supstanci, tada se ista označava navodom: »sadrži sljedeće dodate supstance (mg/l): ...,.....«.

Nije dozvoljeno prilikom informisanja, označavanja, reklamiranja i prezentacije odnosno informisanja potrošača, korišćenje trgovačkih naziva, žigova, naziva marki proizvoda, slikovnih prikaza ili drugih oznaka koje bi, u slučaju vode u ambalaži, koja ne ispunjava zahtjeve za stonu vodu propisane ovim pravilnikom, mogle da stvore zabunu u vezi sa stonom vodom, a posebno navode koji upućuju na prirodnu mineralnu ili izvorsku vodu, (npr. riječi »kisjela voda«, »prirodna mineralna voda«, »mineral«, »izvorska voda«, »izvor«, »vrelo«, »prirodna« ili bilo koje druge izvedene riječi).

Nije dozvoljeno označavanje stonje vode na način koji vodi pripisuje svojstva koja se odnose na prevenciju ili liječenje bolesti.

Stona voda koja je podvrgnuta obradi vazduhom obogaćenim ozonom treba da uključi neposredno pored izjave o hemijskom sastavu, i navod »voda podvrgnuta odobrenom postupku obrade vazduhom obogaćenim ozonom«.

Stona voda koja je podvrgnuta obradi uklanjanja fluorida treba da uključi, neposredno pored izjave o hemijskom sastavu, i navod »voda podvrgnuta odobrenoj adsorpcijskoj tehnici«.

Kod naziva proizvoda naziv hemijskog jedinjenja »ugljen dioksid« može da bude zamijenjen hemijskom formulom » CO_2 «.

IV. IZVORSKA VODA

Član 30

Izvorska voda je podzemna voda namijenjena za ljudsku potrošnju u svom prirodnom stanju, koja potiče iz vodozahvata zaštićenog od svakog onečišćenja, koja se flašira na samom izvoru ili u njegovoj neposrednoj blizini.

Izvorska voda može da se zahvati samo sa izvora ili iz bunara bušenog neposredno pored izvora, koji crpi vodu iz istog vodozahvata.

Kriterijumi i zahtjevi bezbjednosti vode koja se crpi iz bunara treba da budu identični onima koji važe za izvor.

Član 31

Izvorska voda treba da ispunjava uslove propisane ovim pravilnikom za prirodne mineralne vode u pogledu:

- 1) eksploatacije vode iz izvora (član 20);
- 2) mikrobioloških kriterijuma (čl. 16, 17 i 18);
- 3) zahtjeva označavanja (član 22 st. 2 i 3 i član 31);
- 4) zahtjeva da nije bila podvrgnuta postupcima obrade osim dozvoljenim postupcima, saglasno članu 12 ovog pravilnika.

MDK materija u izvorskoj vodi date su u Prilogu 2 (Tabela 2) ovog pravilnika.

Dozvoljene koncentracije iz stava 2 ovog člana određuju se u skladu sa Prilogom 2 (Tabela 3) ovog pravilnika.

Član 32

Subjekti u poslovanju s hranom i druga pravna lica koja izvorsku vodu pune u ambalažu koja se stavlja na tržište, donose i sprovode planove kontrole i planove uzorkovanja sa učestalošću uzimanja uzoraka u skladu sa Prilogom 2 (Tabela 4), a za pokazatelje iz Priloga 2 (tabele 2 i 5) ovog pravilnika.

Član 33

Naziv pod kojim se izvorska voda stavlja na tržište je »izvorska voda«, a u slučaju dodavanja CO₂ »izvorska voda s ugljen dioksidom« ili »gazirana izvorska voda«.

Nije dozvoljeno prilikom informisanja, označavanja, reklamiranja i prezentacije odnosno informisanja potrošača, korišćenje trgovačkih naziva, žigova, naziva marki proizvoda, slikovnih prikaza ili drugih oznaka koje bi, u slučaju vode u ambalaži, koja ne ispunjava zahtjeve za izvorsku vodu propisane ovim pravilnikom, mogle da stvore zabunu u vezi sa izvorskom vodom (npr. riječi: »prirodna izvorska voda«, »izvor«, »vrelo« ili bilo koje druge izvedene riječi) ili ako upućuju na karakteristike koje voda nema, posebno u pogledu njenog porijekla, rezultata analiza ili bilo kojih sličnih podataka u vezi sa garancijom porijekla i sastava.

Član 34

Trgovački naziv izvorske i prirodne mineralne vode može da sadrži naziv lokaliteta, sela ili mjesta pod uslovom da se taj naziv odnosi na izvorsku i prirodnu mineralnu vodu koja se crpi iz izvora u navedenom mjestu i pod uslovom da ne stvara zabunu s obzirom na mjesto korišćenja vode iz izvora.

Ukoliko se izvorska i prirodna mineralna voda stavlja na tržište pod trgovačkim nazivom koji se razlikuje od naziva izvora, lokaliteta ili mjesta u kojem se izvor nalazi, tada naziv lokaliteta, mjesta ili naziv izvora treba da bude naveden slovima koja su najmanje jedan i po put veća i šira od najvećih slova korišćenih za taj trgovački naziv.

Odredba stava 2 ovog člana odnosi se i na trgovački naziv upotrijebljen u svrhu reklamiranja.

Nije dozvoljeno označavanje izvorske i prirodne mineralne vode na način koji vodi pripisuje svojstva vezana za prevenciju ili liječenje.

Nije dozvoljeno stavljati na tržište izvorske i prirodne mineralne vode iz jednog vodozahvata pod više od jednog trgovačkog naziva.

Izvorska, odnosno prirodna mineralna voda koja je bila podvrgnuta obradi vazduhom obogaćenim ozonom treba da bude označena navodom »voda podvrgnuta odobrenom postupku obrade vazduhom obogaćenim ozonom« u neposrednoj blizini hemijskog sastava karakterističnih anjona i katjona.

Izvorska, odnosno prirodna mineralna voda koja je bila podvrgnuta obradi uklanjanja fluorida treba da uključuje, neposredno pored izjave o hemijskom sastavu, i navod „voda podvrgnuta odobrenoj adsorpcijskoj tehnici”.

Kod naziva proizvoda, naziv hemijskog jedinjenja »ugljen dioksid« može da bude zamijenjen hemijskom formulom »CO₂«.

V. PRELAZNA I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 35

Prirodna mineralna, stona i izvorska voda koja nije deklarirana i označena prema odredbama ovog pravilnika može da bude u prometu do isteka zaliha, a najkasnije šest mjeseci od dana početka primjene ovog pravilnika.

Član 36

Danom početka primjene ovog pravilnika prestaje primjena Pravilnika o kvalitetu i drugim zahtevima za prirodnu mineralnu vodu, prirodnu izvorsku vodu i stonu vodu ("Službeni list SCG", broj 53/05).

Član 37

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore", a primjenjivaće se od 1. januara 2016.godine.

Broj: 011-173/2014

Podgorica, 19. juna 2015.godine

Ministar,
prof.dr **Budimir Šegrt**, s.r.

U ovaj pravilnik prenesene su:

*Direktiva 2009/54 EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 18. juna 2009.godine o iskorišćavanju i stavljanju na tržište prirodnih mineralnih voda;

*Direktiva Komisije 2003/40/EZ od 16. maja 2003. godine o određivanju popisa, dozvoljene količine i zahtjeva za označavanje sastojaka prirodnih mineralnih voda i uslova za korišćenje vazduha obogaćenog ozonom u obradi prirodnih mineralnih voda i izvorskih voda, sa svim njenim naknadnim izmjenama i dopunama;

*Uredba Komisije (EU) br.115/2010 od 9. februara 2010.godine o uslovima za upotrebu aktivnog aluminijum oksida za uklanjanje fluorida iz prirodnih mineralnih voda i izvorskih voda;

*Direktiva Savjeta 98/83/EZ od 3 novembra 1998. godine o kvalitetu vode za ljudsku potrošnju, u dijelu koji se odnosi na vodu koja se stavlja na tržište u boci ili drugoj ambalaži namijenjenoj za krajnjeg potrošača.

ZAHTJEVI I KRITERIJUMI KARAKTERISTIKA PRIRODNE MINERALNE VODE**a) Zahtjevi za geološka i hidrološka istraživanja**

Potrebno je utvrditi sljedeće podatke

1. tačan položaj zahvata izvora sa naznakom nadmorske visine, na karti u srazmjeri najviše 1:1000;
2. detaljan geološki izvještaj o porijeklu i prirodi terena (izvornog područja);
3. stratigrafija hidrogeološkog sloja (hidrogeološke funkcije izvornog područja);
4. opis izvođenja zahvata;
5. razgraničenje područja ili podaci o drugim mjerama zaštite izvora od zagađenja.

b) Zahtjevi za fizička, hemijska i fizičko-hemijska ispitivanja

Ova ispitivanja će utvrditi sljedeće:

1. brzinu protoka vode na izvoru ;
2. temperaturu vode na izvoru i temperaturu okoline;
3. odnos između prirode terena i prirode i vrste mineralnih materija u vodi;
4. suvi ostatak na 180°C i 260°C;
5. elektroprovodljivost ili otpor, sa navedenom vrijednošću temperature na kojoj je obavljeno mjerenje;
6. koncentraciju vodonikovih jona tj. pH vrijednost ;
7. anjone i katjone;
8. nejonizovane elemente;
9. elemente u tragovima;
10. prisustvo radionukleida na izvoru;
11. po potrebi odnos nivoa izotopa pojedinih sastojaka vode: kiseonik (16 O - 18 O) i vodonik (proton, deuterijum, tricijum);
12. toksične materije prisutne u vodi (uzimajući u obzir MDK utvrđene u Prilogu 2).

c) Zahtjevi za mikrobiološka ispitivanja na izvoru

Ova ispitivanja uključuju:

1. dokaz odsustva parazita i patogenih mikroorganizama;
2. kvantitativno utvrđivanje broja izraslih kolonija sposobnih za razmnožavanje koje ukazuju na fekalno zagađenje :
 - odsustvo Escherichia coli i drugih koliformnih bakterija u 250 ml na 37°C i na 44,5°C;
 - odsustvo streptokoka fekalnog porijekla, odnosno enterokoka u 250 ml;
 - odsustvo sulfitoredujućih sporogenih anaerobnih bakterija u 50 ml;
 - odsustvo Pseudomonas aeruginosa u 250 ml;
3. određivanje ukupnog broja izraslih kolonija u mililitru vode:
 - pri temperaturi 20°C - 22°C u vremenu od 72 sata na agar-agaru ili drugim podlogama koje daju iste rezultate;
 - pri temperaturi od 37°C u vremenu od 24 sata na agar-agaru ili drugim podlogama koje daju iste rezultate.

d) Zahtjevi za klinička i farmakološka ispitivanja

1. Ispitivanja koja se sprovode u skladu sa naučno priznatim metodama, prilagođena su specifičnim karakteristikama prirodne mineralne vode i njenih efekata na ljudski organizam, kao što su diureze, želudačne i crijevne funkcije ili kao nadoknada za mineralne nedostatke.

2. Uspostavljanje dosljednosti i usklađenosti značajnog broja kliničkih zapažanja može, ako je potrebno, da zamijeni ispitivanja navedene u tački 1. Klinička ispitivanja mogu, u odgovarajućim slučajevima, zamijeniti ispitivanja iz tačke 1 pod uslovom da dosljednost i usklađenost jednog značajnog broja zapažanja omogućava da se dobiju isti rezultati.

PRILOG 2

Tabela 1

MATERIJE KOJE MOGU BITI PRIRODNO PRISUTNE U PRIRODNOJ MINERALNOJ VODI I NJIHOVE MAKSIMALNO DOZVOLJENE KONCENTRACIJE PRILIKOM PUNJENJA U AMBALAŽU I NA TRŽIŠTU

Parametar	Jedinica mjerenja	Maksimalno dozvoljena koncentracija
Antimon	mg/l	0,0050
Arsen	mg/l	0,010 (ukupno)
Bakar	mg/l	1,0
Barijum	mg/l	1,0
Bor*	mg/l	**
Cijanidi	mg/l	0,070
Fluoridi	mg/l	5,0
Kadmijum	mg/l	0,003
Hrom	mg/l	0,050
Mangan	mg/l	0,50
Nikal	mg/l	0,020
Nitrati	mg/l	50
Nitriti	mg/l	0,1
Olovo	mg/l	0,010
Selen	mg/l	0,010
Živa	mg/l	0,0010
Hloridi	mg/l	-
Sulfati	mg/l	-
Karbonati	mg/l	-
Fosfati	mg/l	-
Hidrogen karbonati	mg/l	-
Natrijum	mg/l	-
Kalijum	mg/l	-
Kalcijum	mg/l	-
Magnezijum	mg/l	-
Amonijak	mg/l	0.50

* Maksimalno dozvoljena koncentracija za bor određuje se nakon propisivanja na nivou Evropske unije.

Tabela 2

HEMIJSKI I INDIKATORSKI POKAZATELJI IZVORSKE I STONE VODE NAKON PUNJENJA U AMBALAŽU

Parametar	Jedinica mjerenja	Maksimalno dozvoljena koncentracija	Napomena
Akrilamid*	µg/l	0,10	1
Aluminijum	µg/l	200	
Amonijak	mg/l	0,50	2
Antimon	µg/l	5,0	
Arsen	µg/l	10	
Bakar	mg/l	2,0	
Benzen	µg/l	1,0	
Benzo(a)piren	µg/l	0,010	
Boja		prihvatljivo za potrošača i bez atipičnih promjena	
Bor	mg/l	1,0	
Bromati	µg/l	10	
Cijanidi	µg/l	50	
1,2-dihloroetan	µg/l	3,0	
Epihlorhidrin*	µg/l	0,10	1
Fluoridi	mg/l	1,5	
Kadmijum	µg/l	5,0	
Hloridi	mg/l	250	9
Koncentracija vodonikovih jona	pH jedinica	6,5-9,5	9 i 10
Hrom	µg/l	50	
Mangan	µg/l	50	
Miris		prihvatljivo za potrošača i bez atipičnih promjena	
Mutnoća		prihvatljivo za potrošača i bez atipičnih promjena	
Natrijum	mg/l	200,0	
Nikal	µg/l	20	
Nitrati	mg/l	50	3
Nitriti	mg/l	0,50	3
Ukus		prihvatljivo za potrošača i bez atipičnih promjena	
Olovo	µg/l	10	
Oksidabilnost (Utrošak KMnO ₄)	mg O ₂ /l	5,0	11
Polciklički aromatični ugljovodonici (PAH)	µg/l	0,10	suma koncentracija navedenih jedinjenja 7
Pesticidi	µg/l	0,10	4 i 5
Pesticidi ukupni	µg/l	0,50	4 i 6

Selen	µg/l	10	
Sulfati	mg/l	250,0	9
Suma tetrahloreten i trihloreten	µg/l	10	suma koncentracija navedenih jedinjenja
Ukupni trihalometani (THM)	µg/l	100	suma koncentracija navedenih jedinjenja 8
Ukupni organski ugljenik (TOC)	mg/l	bez abnormalnih promjena	12
Vinil hlorid*	µg/l	0,50	1
Elektrolitičkaprovodljivost	µS/cm na 20°C	2500	9
Gvožđe	µg/l	200	
Živa	µg/l	1,0	

*Ovi se parametri ne kontrolišu na izvoru

Napomena 1 - MDK - vrijednost odnosi se na rezidualnu koncentraciju monomera u vodi, izračunato prema specifikacijama za maksimalno oslobađanje iz odgovarajućeg polimera u kontaktu s vodom.

Napomena 2 - Dozvoljena je vrijednost amonijaka iznad 0,5 mg/l, ako se dokaže da je amonijak geogenog porijekla.

Napomena 3 - MDK - vrijednost iznosi za [nitrat]/50 + [nitrit]/3 ≤ 1, gdje uglaste zagrade označavaju koncentraciju u mg/l za nitrat (NO₃⁻) i nitrit (NO₂⁻).

Napomena 4 - Pojam »Pesticidi« podrazumijeva: organske insekticide, organske herbicide, organske fungicide, organske nematocide, organske akaricide, organske algicide, organske rodenticide, organske preparate koji sprječavaju nastajanje sluzi (silmicidi), srodne proizvode (između ostalog i regulatore rasta), kao i njihove relevantne metabolite, razgradne i reakcione produkte.

Ispituju se samo oni pesticidi za koje je vjerovatno da će biti prisutni u mjestu eksploatacije izvora.

Napomena 5 - Granična vrijednost parametra važi za svaki pojedini pesticid. Za aldrin, dieldrin, heptahlor i heptahlor epoksid granična vrijednost iznosi 0,030 µg/l.

Napomena 6 - »Pesticidi - ukupno« podrazumijeva zbir pojedinih pesticida određenih kvantitativno u postupku praćenja.

Napomena 7 - Navedena jedinjenja su: benzo(b)fluoranten, benzo(k)fluoranten, benzo(ghi)perilen, indeno(1,2,3-cd)piren.

Napomena 8 - Navedena jedinjenja su: hloroform, bromoform, dibromhlormetan, bromdihlormetan.

Napomena 9 - Voda ne smije biti agresivna.

Napomena 10 - Za gaziranu vodu u ambalaži minimalna vrijednost može biti smanjena na 4,5.

Napomena 11 - Ovaj parametar nije potrebno mjeriti ako se parametar TOC analizira.

Napomena 12 - Ovaj parametar nije potrebno mjeriti kod snabdijevanja vodom manje od 10 000 m³/dan.

Tabela 3

TAČNOST/ISTINITOST, PRECIZNOST I GRANICA DETEKCIJE ANALITIČKIH METODA(*)PARAMETARA IZ TABELA 1. I 2. OVOG PRILOGA

Parametar	Tačnost/Istinitost vrijednosti parametra u % (Napomena 1)	Preciznost vrijednosti parametra u % (Napomena 2)	Granica detekcije u % od mjerne vrijednosti parametra (Napomena 3)	Uslovi	Napomena
Akrlamid				1	
Aluminijum	10	10	10		
Amonijak	10	10	10		
Antimon	25	25	25		
Arsen	10	10	10		
Bakar	10	10	10		
Barijum	25	25	25		
Benzen	25	25	25		
Benzo(a)piren	25	25	25		
Bor	10	10	10	Vidi Tabelu 1.	
Bromati	25	25	25		

Cijanidi	10	10	10		4
1,2-dihloreten	25	25	10		
Epihlorhidrin				1	
Fluoridi	10	10	10		
Kadmijum	10	10	10		
Hloridi	10	10	10		
Hrom	10	10	10		
Mangan	10	10	10		
Natrijum	10	10	10		
Nikal	10	10	10		
Nitrati	10	10	10		
Nitriti	10	10	10		
Olovo	10	10	10		
Oksidabilnost (Utrošak KMnO ₄)	25	25	10		5
Pesticidi	25	25	25		6
Polciklički aromatični ugljovodonici (PAH)	25	25	25		7
Selen	10	10	10		
Sulfati	10	10	10		
Tetrahloreten	25	25	10		8
Trihloreten	25	25	10		8
Ukupni trihalometani (THM)	25	25	10		7
Vinil hlorid				1	
Elektrolitička provodljivost	10	10	10		
Gvožđe	10	10	10		
Živa	20	10	20		

(*) Analitičke metode korišćene za mjerenja koncentracije parametara navedenih u Tabeli 1 ovog Priloga moraju omogućiti mjerenje najmanjih koncentracija navedenih parametara s odgovarajućom istinitošću/tačnošću, preciznošću i granicom detekcije. Bez obzira na osjetljivost korišćene metode ispitivanja, rezultat se prikazuje sa najmanje onoliko decimalnih mjesta sa koliko je izražena maksimalno dozvoljena vrijednost koncentracije propisane u Tabeli 1 ovog Priloga.

Uslov 1 Kontrolisati u skladu sa specifikacijom proizvoda

Napomena 1 - Istinitost/tačnost je sistematska greška i predstavlja razliku između srednje vrijednosti većeg broja ponovljenih mjerenja i prave vrijednosti.

Napomena 2 - Preciznost je slučajna greška i uglavnom se izražava kao standardna devijacija (unutar serije mjerenja i između njih) rasipanja rezultata oko srednje vrijednosti. Prihvatljiva preciznost je dvostruka vrijednost standardne devijacije.

Napomena 3 - Granica detekcije je: trostruka vrijednost standardne devijacije prirodnog uzorka koji sadrži nisku koncentraciju tog parametra ili petostruka vrijednost standardne devijacije slijepe probe.

Napomena 4 - Metodom se moraju odrediti ukupni cijanidi u svim oblicima.

Napomena 5 - Oksidacija se izvodi tokom 10 minuta pri 100°C u kiseloj sredini, uz upotrebu kalijum permanganata.

Napomena 6 - Vrijednosti iz tabele važe za svaki pojedini pesticid, i zavise od vrste pesticida. Ako se granica detekcije ne može postići prilikom mjerenja, obavezno je preduzimanje svih adekvatnih mjera kako bi se dostigle predložene granice.

Napomena 7 - Ove karakteristike se odnose na pojedinačna jedinjenja definisana u iznosu od 25% vrijednosti parametara navedenih u Prilogu 1.

Napomena 8 - Ove karakteristike se odnose na pojedinačna jedinjenja definisana u iznosu od 50% vrijednosti parametara navedenih u Prilogu 1.

pH - vrijednost mora biti određivana ispitnim metodama s odgovarajućim opsegom mjerenja, tačnošću 0,2 pH jedinice i preciznošću 0,2 pH jedinice.

Tabela 4

MINIMALNA GODIŠNJA UČESTALOST UZORKOVANJA I ANALIZA IZVORSKE I STONE VODE U AMBALAŽI

Količina vode namijenjene za pakovanje u m ³ /dan*	Broj uzoraka za redovno ispitivanje (prema Tabeli 5.)	Broj uzoraka za periodično ispitivanje (prema Tabeli 2.)
< / = 10	1	1
> 10 < / = 60	12	1
> 60	12+1 za svakih narednih 5 m3	1+1 za svakih narednih 100 m3

* Računa se kao prosječna količina po danu u kalendarskoj godini

Tabela 5

OBAVEZNI PARAMETRI ISPITIVANJA PRIRODNIH MINERALNIH, IZVORSKIH I STONIH VODA U AMBALAŽI

Fizičko-hemijski i hemijski parametri	Mikrobiološki parametri
Amonijak	<i>Escherichia coli</i>
Boja	<i>Pseudomonas aeruginosa</i>
Elektrolitička provodljivost	Koliformne bakterije
Koncentracija vodonikovih jona (pH vrijednost)	Broj kolonija 22 °C
Miris	Broj kolonija 37 °C
Mutnoća	Enterokoki
Ukus	<i>Clostridium perfringens</i> (uključujući spore) ¹
Gvožđe	

¹- potrebno samo kada se za stonu vodu koristi voda za ljudsku potrošnju koja je po porijeklu površinska voda ili ako na nju utiče.

PRILOG 3**MAKSIMALNO DOZVOLJENE KONCENTRACIJE OSTATAKA NAKON OBRADU PRIRODNIH MINERALNIH, IZVORSKIH I STONIH VODA VAZDUHOM OBOGAČENIM OZONOM**

Ostatak nakon obrade	Maksimalno dozvoljene koncentracija (µg/l)
Rastvoreni ozon	50
Bromati	3
Bromoform	1

TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA KORIŠĆENJE AKTIVNOG ALUMINIJUM OKSIDA ZA UKLANJANJE FLUORIDA IZ PRIRODNIH MINERALNIH I IZVORSKIH VODA

Sljedeće ključne faze postupka moraju se na odgovarajući način sprovoditi i pratiti:

1. Prije korišćenja aktivnog aluminijum oksida za obradu vode, on se mora podvrgnuti postupku inicijalizacije koji uključuje korišćenje kisjelih ili baznih hemikalija za uklanjanje svih rezidua, a zatim se ispira radi uklanjanja sitnih čestica.

2. U vremenu od jedne do četiri sedmice, u zavisnosti od sastava i protoka vode, mora se sprovesti postupak regeneracije. On uključuje primjenu odgovarajućih hemikalija radi uklanjanja apsorbiranih jona u svrhu vraćanja apsorpcijske sposobnosti aktivnog aluminijum oksida kao i radi uklanjanja eventualno formiranih biofilmova. Ovaj postupak se sprovodi u sljedeće tri faze:

- obrada natrijum hidroksidom radi uklanjanja fluorida i zamjena hidroksidnim jonima;
- obrada kisjelinom radi uklanjanja preostalog natrijum hidroksida i aktivacije medijuma;

- ispiranje vodom za piće ili demineraliziranom vodom i kondicioniranje vodom kao zadnji korak kako bi se obezbijedilo da filter nema uticaj na ukupni mineralni sastav obrađene vode.

3. Hemikalije i reagensi koji se koriste za postupke inicijalizacije i regeneracije moraju biti u skladu s odgovarajućim evropskim⁽¹⁾ i/ili nacionalnim standardima koji se odnose na čistoću hemijskih reagensa koji se koriste za obradu vode za ljudsku potrošnju.

4. Aktivni aluminijum oksid mora biti u skladu sa evropskim standardom za ispitivanje ispiranja (EN 12902) ⁽²⁾ kako bi se obezbijedilo da se u vodu ne ispuštaju rezidue što bi rezultiralo koncentracijama koje prelaze granice utvrđene u Prilogu 2 (tabela 1 i tabela 2) ovog pravilnika. Ukupna količina aluminijumovih jona u obrađenoj vodi, kao rezultat otpuštanja aluminijuma, glavnog sastojka aktivnog aluminijum oksida, ne smije biti veća od 200 µg/l.

5. Faze postupka podliježu dobrim proizvođačkim praksama i HACCP principima utvrđenim u skladu sa posebnim propisom.

6. Subjekt u poslovanju hranom mora uspostaviti program praćenja kako bi se obezbijedilo pravilno funkcionisanje svih faza postupaka, posebno u pogledu održavanja bitnih karakteristika vode i sadržaja fluorida.

(1) Evropski standard koji je razvio Evropski odbor za normiranje (CEN).

(2) Evropski standard EN 12902 (2004): Proizvodi koji se koriste za obradu vode za ljudsku potrošnju. Neorganski nosači i materijali za filtriranje

TVRDNJE ZA KORIŠĆENJE PRIRODNE MINERALNE VODE

Karakteristike	Uslov
Mala količina minerala	Količina minerala, određena kao suvi ostatak, manja od 500 mg/l
Vrlo mala količina minerala	Količina minerala, određena kao suvi ostatak, manja od 50 mg/l
Bogata mineralima	Količina minerala, određena kao suvi ostatak, veća od 1500 mg/l
Sadrži bikarbonat	Količina bikarbonata veća od 600 mg/l
Sadrži sulfat	Količina sulfata veća od 200 mg/l
Sadrži hlorid	Količina hlorida veća od 200 mg/l
Sadrži kalcijum	Količina kalcijuma veća od 150 mg/l
Sadrži magnezijum	Količina magnezijuma veća od 50 mg/l
Sadrži fluorid	Količina fluorida veća od 1 mg/l
Sadrži gvožđe	Količina dvovalentnog gvožđa veća od 1 mg/l
Kisjela voda	Količina slobodnog CO ₂ veća od 250 mg/l
Sadrži natrijum	Količina natrijuma veća od 200 mg/l
Pogodno za pripremu hrane za odojčad	Rješenje o odobrenju korišćenja tvrdnje
Pogodna za dijetu s malom količinom natrijuma	Količina natrijuma manja od 20 mg/l
Može imati laksativno dejstvo	Rješenje o odobrenju korišćenja tvrdnje
Može imati diuretsko dejstvo	Rješenje o odobrenju korišćenja tvrdnje